



# PROCJENA USKLAĐENOSTI KRIVIČNOG ZAKONODAVSTVA BOSNE I HERCEGOVINE S DIREKTIVOM (EU) 2024/1385: OSVRT NA UHOĐENJE NA INTERNETU (ČLAN 6), UZNEMIRAVANJE NA INTERNETU (ČLAN 7) I POTICANJE NASILJA ILI MRŽNJE NA INTERNETU (ČLAN 8)

UDK: 343.1(497.6)(094.5):061.1EU:004.738.5

DOI: 10.51558/2712-1178.2025.11.2.313

Pregledni naučni rad

**Filip Novaković, MA prava**

Pravni fakultet Univerziteta u Zenici

e-mail: filip.novakovic.acc@gmail.com

## SAŽETAK

*Rad ispituje stepen usklađenosti krivičnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine s Direktivom (EU) 2024/1385, kojom se, između ostalog, nalaže kriminalizacija uhođenja na internetu, uznemiravanja na internetu te poticanja na nasilje ili mržnju putem informaciono-komunikacijskih tehnologija. Direktiva predstavlja ključni normativni odgovor Europske unije na rastuće oblike digitalnog nasilja, naročito one usmjerene protiv žena i drugih ranjivih grupa, čija se obilježja sve češće manifestiraju u prekograničnom online okruženju. Polazeći od statusa Bosne i Hercegovine kao zemlje kandidatkinje za članstvo u Europskoj uniji, rad analizira obaveze koje proizlaze iz procesa usklađivanja s pravnom stečevinom EU u oblasti krivičnog prava. Posebna pažnja posvećena je složenoj krivičnopravnoj strukturi Bosne i Hercegovine, koju karakterizira postojanje više paralelnih jurisdikcija, što proces harmonizacije čini normativno i praktično zahtjevnim. Korištenjem normativno-dogmatske i komparativne metode, u radu se ispituju relevantne odredbe krivičnih zakona Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine u odnosu na čl. 6, 7. i 8. Direktive. Nalazi rada ukazuju*

*na neujednačen stepen usklađenosti domaćeg zakonodavstva s Direktivom. Dok su u pojedinim jurisdikcijama, naročito u Republici Srpskoj i dijelom u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine, uspostavljeni relativno sveobuhvatni normativni okviri za sankcionisanje cyber-uhođenja i online poticanja na nasilje ili mržnju, u drugim dijelovima pravnog sistema i dalje postoje značajne normativne praznine, posebno u pogledu cyber-uznemiravanja. Rad zaključuje da su, uprkos određenim pozitivnim pomacima, uključujući i najnovije izmjene krivičnog zakonodavstva iz 2025. godine, potrebne dodatne i sistematske zakonodavne reforme kako bi se osigurala potpuna i dosljedna transpozicija Direktive (EU) 2024/1385 u krivičnopravni poredak Bosne i Hercegovine.*

**Ključne riječi:** uhođenje na internetu, uznemiravanje na internetu, poticanje na internetu, Bosna i Hercegovina, Direktiva (EU) 2024/1385, harmonizacija krivičnog prava, EU integracije.

## 1. UVOD

U savremenom društvenom i pravnom kontekstu, obilježenom ubrzanim tehnološkim razvojem i sveobuhvatnom digitalizacijom komunikacije, došlo je do dubokih promjena u strukturi i modalitetima kriminalnog ponašanja. Internet i informaciono-komunikacijske tehnologije postali su integralni dio svakodnevnog života, ali su istovremeno otvorili prostor za pojavu novih oblika krivičnih djela ili transformaciju tradicionalnih inkriminacija u digitalnom okruženju. Ovi procesi rezultirali su pojavom specifičnih oblika nasilja i uznemiravanja koji se ostvaruju ili intenziviraju putem interneta, često s ozbiljnim posljedicama po psihički integritet, privatnost i sigurnost pojedinaca, naročito pripadnika ranjivih grupa.

Prepoznajući ove izazove, Europska unija (u daljem tekstu: EU) posljednjih godina intenzivirala je normativne aktivnosti usmjerene ka harmonizaciji krivičnopravnih sistema država članica u oblasti suzbijanja nasilja, uključujući i nasilje omogućeno digitalnim tehnologijama. U tom kontekstu, Direktiva (EU) 2024/1385 predstavlja ključni zakonodavni instrument, s obzirom na to da po prvi put na sveobuhvatan način uređuje krivičnopravni odgovor na određene oblike nasilja nad ženama i nasilja u porodici, uključujući i njihove manifestacije u online prostoru. Poseban značaj Direktive ogleda se u obavezi kriminalizacije uhođenja na internetu, uznemiravanja na internetu te poticanja na nasilje ili mržnju putem informaciono-komunikacijskih tehnologija – oblika ponašanja koji su u



praksi sve učestaliji i koji, zbog svoje prekogranične prirode, predstavljaju poseban izazov za nacionalne pravne sisteme.

Direktiva (EU) 2024/1385 uspostavlja jedinstvene minimalne standarde koje države članice moraju implementirati u svojim krivičnopравnim zakonodavstvima, naročito kroz obavezu kriminalizacije cyber-uhođenja (član 6), cyber-uznemiravanja (član 7) i poticanja na nasilje ili mržnju na internetu (član 8). Ove odredbe nisu usmjerene isključivo na represivnu reakciju, već imaju i širu zaštitnu funkciju, jer nastoje osigurati djelotvornu zaštitu temeljnih ljudskih prava, uključujući pravo na privatnost, tjelesni i psihički integritet, dostojanstvo ličnosti i slobodu od diskriminacije. Posebna vrijednost Direktive ogleda se i u njenom nastojanju da ograniči mogućnost izbjegavanja krivične odgovornosti putem iskorištavanja normativnih i jurisdikcijskih „praznina“ unutar unutrašnjeg tržišta EU.

Bosna i Hercegovina, kao zemlja kandidatkinja za članstvo u Europskoj uniji, ima obavezu postepenog usklađivanja svog pravnog poretka s pravnom stečevinom EU, uključujući i obaveze koje proizlaze iz Direktive (EU) 2024/1385. Međutim, proces pravnog usklađivanja u oblasti krivičnog prava dodatno je otežan složenom ustavnom i institucionalnom strukturom Bosne i Hercegovine. Krivičnopравni sistem karakterizira postojanje više krivičnopравnih jurisdikcija – Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, kao i ograničene državne krivičnopравne nadležnosti – što rezultira fragmentiranim normativnim okvirom i neujednačenom primjenom krivičnih zakona na teritoriji države. Ovakva struktura zahtijeva višeslojnu i komparativnu analizu kako bi se utvrdio stvarni stepen usklađenosti pojedinih krivičnih zakonodavstava s europskim standardima.

Cilj ovog rada jeste da se izvrši kritička procjena usklađenosti krivičnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine s odredbama Direktive (EU) 2024/1385 koje se odnose na uhođenje na internetu, uznemiravanje na internetu i poticanje na nasilje ili mržnju na internetu. U tom smislu, rad najprije daje pregled relevantnih normativnih rješenja sadržanih u čl. 6, 7. i 8. Direktive, nakon čega se analizira važeći krivičnopравni okvir u Bosni i Hercegovini, s posebnim osvrtom na entitetske i distriktne krivične zakone. Posebna pažnja posvećena je definicijama krivičnih djela, njihovom normativnom obuhvatu i propisanim sankcijama, kao i odnosu domaćih

rješenja prema standardima uspostavljenim Direktivom. U zaključnom dijelu rada iznose se ključni nalazi analize i formuliraju preporuke *de lege ferenda*, usmjerene ka potpunijem i sistematičnijem usklađivanju krivičnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine s Direktivom (EU) 2024/1385.

## 2. RAZLOZI ZA DIREKTIVU (EU) 2024/1385

Direktiva (EU) 2024/1385 donesena je kao odgovor na sve veće izazove koje postavlja digitalizacija društva, koja je promijenila način na koji pojedinci međusobno komuniciraju i kako se čine kažnjiva djela. Kako su internet i društveni mediji postali sastavni dio svakodnevnog života, pojavili su se novi oblici kriminalnog ponašanja, često s razornim učincima na žrtve. Tradicionalni pravni okviri teško su držali korak s tim razvojem, što je zahtijevalo sveobuhvatan pristup na razini EU za rješavanje složenosti kibernetičkog kriminala. Direktiva se, *inter alia*, usredotočuje na inkriminacije određenih ponašanja (sakaćenje ženskih spolnih organa, prisila na sklapanje braka, dijeljenje intimnog ili manipuliranog materijala bez pristanka, uhođenje na internetu, uzmeniravanje na internetu i poticanje na nasilje ili mržnju na internetu), pitanja odmjerenosti kazne, nadležnosti država članica EU, provođenje istraga i zaštita i pružanje pomoći žrtvama nasilja u porodici i nasilja prema ženama.

Primarni razlog za donošenje Direktive (EU) 2024/1385 značajan je porast krivičnih djela sa elementima nasilja, naročito u okviru porodice i prema ženama, kao i atak na psihički (ali i fizički) integritet žena i djevojčica u *online* prostoru, dakle putem interneta širom EU, i posebno onih krivičnih djela koja ciljaju pojedince korištenjem informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Uhođenje na internetu i uznemiravanje na internetu postali su sveprisutni problemi, s počiniteljima koji koriste anonimnost interneta kako bi uznemiravali, prijetili ili zastrašivali žrtve. Takvi postupci mogu dovesti do teških povreda psihičkog integriteta, gubitka privatnosti, a nekim slučajevima i do fizičkog nasilja. Poticanje na nasilje ili mržnju na internetu, često potaknuto ekstremističkim ideologijama, također je postalo značajan problem jer se internetske platforme sve više koriste za širenje govora mržnje i poticanje nasilnih radnji.

Prekogranična priroda ovih krivičnih djela predstavlja još jedan veliki izazov. Počinitelji mogu lako iskoristiti razlike u nacionalnim zakonima i praksama provođenja, što otežava organima za provođenje zakona učinkovitu



istragu i krivično gonjenje ovih krivičnih djela. Stoga je potreba za usklađenim pravnim okvirom u cijeloj EU bila ključni faktor koji je potaknuo usvajanje Direktive. Uspostavom jedinstvenih standarda za kriminaliziranje i krivično gonjenje uhođenja na internetu, uznemiravanja na internetu i poticanja na nasilje ili mržnju na internetu, Direktiva ima za cilj osigurati da se ta krivična djela dosljedno tretiraju u svim državama članicama, čime se zatvaraju potencijalni propusti koje bi kriminalci mogli iskoristiti. Osim toga, Direktiva je bila motivirana obavezom poštovanja temeljnih prava unutar EU. Uhođenje na internetu, uznemiravanje na internetu i poticanje nasilja ili mržnje na internetu često ciljaju pojedince na temelju karakteristika kao što su spol, rasa, vjerska ili etnička pripadnost, kršeći njihova prava na privatnost, sigurnost i slobodu od diskriminacije. Direktiva nastoji zaštititi ta prava pružanjem jasnih pravnih definicija i uspostavljanjem strogih kazni za ta devijantna i društveno neprihvatljiva ponašanja, čime se šalje snažna poruka da se takvo ponašanje neće tolerirati unutar EU.

Stvaranje Direktive (EU) 2024/1385 uključivalo je zakonodavni proces u više koraka, koji je započeo sveobuhvatnom procjenom postojećih pravnih okvira u državama članicama i izazovima koje donosi kibernetički kriminal. Europska komisija odigrala je središnju ulogu u ovom procesu, provodeći studije i konzultacije s dionicima, uključujući organe za provođenje zakona, pravne stručnjake, organizacije civilnog društva i pružatelje digitalnih usluga. Ove konsultacije istaknule su potrebu za jedinstvenim pristupom u borbi protiv kibernetičkog kriminala i poslužile su za izradu nacрта Direktive. Europski parlament i Vijeće također su pomogli u oblikovanju Direktive. Predloženi tekst prošao je rigoroznu raspravu i izmjene i dopune unutar obje institucije, čime je osigurano da konačna verzija odražava različite perspektive država članica, zadržavajući snažnu predanost zaštiti pojedinaca od kibernetičkog kriminala. Posebna je pažnja posvećena balansiranju potrebe za učinkovitim provođenjem zakona i zaštite temeljnih prava, kao što su sloboda izražavanja i privatnost.

Direktiva je službeno usvojena maja 2024. godine, nakon što su je odobrili i Europski parlament i Vijeće. Države članice dobile su određeni vremenski okvir za prenošenje Direktive u svoje nacionalne pravne sisteme, osiguravajući da su potrebne zakonske i institucionalne promjene učinjene kako bi se uskladile s novim standardima. Usvajanje Direktive (EU) 2024/1385 predstavlja značajan korak naprijed u naporima EU u borbi protiv kibernetičkog kriminala i zaštiti pojedinaca od štetnih učinaka nedoličnog ponašanja na internetu, a istovremeno promiče saradnju i dosljednost među državama članicama u rješavanju ovih složenih pitanja.

### 3. KIBERNETIČKA (CYBER) KRIVIČNA DJELA PREMA DIREKTIVI (EU) 2024/1385

Direktiva (EU) 2024/1385 predviđa da države članice EU (i one koje to žele postati) treba da inkriminišu sljedeća ponašanja: (1) uhođenje na internetu; (2) uznemiravanje na internetu; (3) poticanje na nasilje ili mržnju na internetu. Ova krivična djela treba da se odrede na način i u okvirima koje predviđa Direktiva (EU) 2024/1385 u pogledu bića djela, sankcije, te okolnosti koje se uzimaju u obzir prilikom odmjeravanja kazne.

#### 3.1. UHOĐENJE NA INTERNETU (ČLAN 6 DIREKTIVE)

U literaturi, koncept uhođenja uopšteno se odnosi na ponašanje koje je obilježeno ustrajnošću i ponavljanjem, te će vjerovatno izazvati psihološku nesigurnost i strah kod ciljane osobe. Iako je uhođenje fenomen s povijesnim korijenima koji sežu stoljećima (pa i milenijima) u prošlost, značajnu pozornost privlači tek od 1990-ih (prije svega u Sjedinjenim Američkim Državama).<sup>1</sup> Ovaj porast pozornosti može se pripisati brzom napretku komunikacijskih tehnologija i razvoju percepcije privatnosti. U modernom dobu pojedinci su „pristupačniji“ nego ikad, često svojevolski, ali istovremeno nastoje zaštititi svoju privatnost. Ova dvojnost ne samo da je izoštrila pitanje uhođenja kao društvenog problema, već mu je dodala i slojeve složenosti.<sup>2</sup> Izraz „uhođenje“ (*stalking*), kako se danas razumije, počeo se pojavljivati tek u kasnom 20. i ranom 21. stoljeću, evoluirajući iz njegove ranije upotrebe, koja se prvenstveno odnosila na progon divljači u šumskom okruženju (*to stalk*).<sup>3</sup> Ovo savremeno shvaćanje uhođenja naglašava prikrivenu

- 
- 1 Miladinović Stefanović, D., „Prilog raspravi o kriminalizaciji proganjanja“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, vol. 55., br. 72/2016, 145.
  - 2 Kovačević, M., „Proganjanje - opšta razmatranja i uporednopravni pregled“, Strani pravni život, br. 1/2018, 57-58.
  - 3 Ranđelović, V. M., „Proganjanje - pojam, karakteristike i predlozi de lege ferenda“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, vol. 50., 1/2016, 233; Nikolić-Ristanović, V., Kovačević-Lepojević, M., „Proganjanje: pojam, karakteristike

i lukavu prirodu uhođivača, zajedno sa malicioznim namjerama iza njihovih postupaka, usmjerenih na torturu žrtve.<sup>4</sup>U (pravno)naučnom diskursu postoji mnoštvo definicija uhođenja, koje odražavaju kompleksnost ponašanja. Najsžaetije definicije karakteriziraju uhođenje kao uporno uznemiravanje pojedinca protiv njegove volje. Opširnije definicije razrađuju da uhođenje uključuje namjerno, zlonamjerno i opetovano praćenje ili uznemiravanje osobe, čime se ugrožava njezina sigurnost.<sup>5</sup> Uhođenje se dalje može opisati kao kontinuirano, neželjeno uplitanje jedne osobe u život druge osobe, često putem izravnog ili neizravnog kontakta i komunikacije. Ovo ponašanje se također obično naziva opsesivnim nadgledanjem, naglašavajući kompulzivnu prirodu uhođiteljevih postupaka i invazivni uticaj na život žrtve.<sup>6</sup>

Član 6. Direktive (EU) 2024/1385 bavi se kriminalizacijom uhođenja na internetu (*cyber stalking*). *Cyber* uhođenje, kao digitalna manifestacija „tradicionalnog“ uhođenja, uključuje korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija za nadziranje i praćenje kretanja i aktivnosti osobe bez njezina pristanka. Ova odredba Direktive nalaže državama članicama da kriminaliziraju čin uhođenja na internetu, usredotočujući se na ključne elemente koji definiraju ovo krivično djelo, pri čemu posebno naglašava namjeru (umišljajnu prirodu ponašanja), način nadzora i potencijalnu štetu za žrtvu.

---

*i društveni odgovori*“, Temida, Časopis o viktimizaciji, ljudskim pravima i rodu, br. 4/2007, 4.

- 4 Miladinović Stefanović, D., „Prilog raspravi o kriminalizaciji proganjanja“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, vol. 55., br. 72/2016, 143-144.
- 5 Meloy, J. (1998.), *The Psychology of Stalking, Clinical and Forensic Perspectives*, Elsevier, London, 2.
- 6 Paunović, N. V., „Krivičnopravni aspekti proganjanja - uporednopravna analiza i mogući pravci de lege ferenda izmena“, Strani pravni život, br. 1/2019, 21; Kovačević, M., Maljković, M., „Proganjanje - kriminološki i krivičnopravni aspekti“, Zbornik IKSI, vol. XXXV, br. 3/2016, 86; Stojanović, Z., „Proganjanje - novo krivično delo u Krivičnom zakoniku Srbije“ u: Ignjatović, Đ. (eds.), *Kaznena reakcija u Srbiji, VII deo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2; Blagić, D., „Sadržina načela određenosti (*lex certa*) u pogledu pravne sigurnosti kod pojedinih krivičnih dela Krivičnog zakonika Srbije“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, vol. 57., br. 87/2020, 217-229.

Prvi bitni element inkriminacije iz člana 6. Direktive je zahtjev da ponašanje bude namjerno, odnosno umišljajno (*intentional conduct*). To znači da se počinitelj mora namjerno uključiti u aktivnosti nadzora ili praćenja sa znanjem da su njegovi postupci nepoželjni i nametljivi, odnosno da se mogu podvesti pod sadržinu termina „uhodjenje“. Radnja izvršenja se mora provoditi s namjerom praćenja (uopšteno) ili praćenja kretanja i aktivnosti žrtve. Počinitelj treba da je svjestan da su njegove radnje nametljive i da krše privatnost žrtve. Odredba člana 6. precizira da ponašanje mora uključivati ponavljani ili kontinuirani nadzor i/ili praćenje. Ovaj element naglašava upornu prirodu uhođenja putem „mreže“, gdje je žrtva podvrgnuta stalnom nadzoru, stvarajući trajni osjećaj straha i uznemirenosti. Europski zakonodavac je prepoznao da ponavljajući aspekt ponašanja pogoršava i pojačava njegov uticaj, razlikujući ga od izoliranih ili sporadičnih incidenata. Nadziranje se mora ponavljati ili biti kontinuirano tokom određenog vremenskog perioda, kako bi dobilo potrebni intenzitet da se okarakteriše kao uhođenje.

Ključna karakteristika *cyberstalkinga*, kako je definirano u članu 6. Direktive, je korištenje ICT-a za provođenje nadzora. Korištenje digitalnih alata, poput GPS praćenja, praćenja društvenih mreža ili drugih internetskih sredstava, omogućuje počinitelju da prati kretanje i aktivnosti žrtve s preciznošću i bez fizičke blizine. Ova tehnološka dimenzija značajno povećava mogućnost počinitelja da zadire u privatni život žrtve, čineći ovo djelo sveobuhvatnijim i težim za otkrivanje. Član 6. jasno navodi da se nadzor mora odvijati bez pristanka žrtve ili bez ikakvog zakonskog ovlaštenja. Ovaj element naglašava povredu žrtvine autonomije i privatnosti, jer im je nadzor nametnut protiv njihove volje.

Pored toga, zanimljivo pitanje koje se pojavljuje je može li se žrtva, putem namjernih ili nenamjernih radnji održavanja javnog profila ili odobravanja pristupa počinitelju privatnom profilu, smatrati kao osoba koja olakšava ponašanje uhođitelja. Kada žrtva odluči držati svoj profil na društvenim mrežama otvorenim za javnost, postavlja se pravno pitanje predstavlja li taj čin implicitni poziv ili prešutno pristajanje na praćenje (ili čak uznemiravanje). Ovaj scenarij dovodi u pitanje tradicionalne predodžbe o privatnosti i pristanku, budući da bi javni karakter profila neki mogli protumačiti kao odricanje od određenih očekivanja u vezi s privatnošću. Međutim, ovom tumačenju treba pristupiti s oprezom, jer postoji opasnost da se krivnja prebaci na žrtvu i potkopa zaštita koju pruža pravni sistem. Suprotno tome, situacija postaje još složenija kada žrtva dopusti počinitelju pristup tzv. zatvorenom profilu ili privatnom prostoru na društvenoj mreži.



U tom kontekstu, žrtva je možda u početku vjerovala počinitelju ili nije bila svjesna njegove maliciozne namjere, koja je kasnije evoluirala u *online* uhođenje.<sup>7</sup> Ključno je prepoznati da čin odobravanja pristupa privatnom profilu ne oslobađa počinitelja krivične odgovornosti ukoliko zađe u zonu kažnjivosti.

Konačno, da bi se ponašanje moglo kriminalizirati prema članu 6. Direktive, mora postojati vjerovatnoća da će prouzrokovati ozbiljnu štetu žrtvi. Šteta koja se spominje u članu 6. može biti psihološka, emocionalna ili, u nekim slučajevima, fizička, zavisno o prirodi nadzora i njegovim učincima na žrtvu. Ovaj element štete je ključan za utvrđivanje težine krivičnog djela i, prema shvatanju europskog zakonodavca, opravdanje njegove kriminalizacije.

## 3.2. UZNEMIRAVANJE NA INTERNETU (ČLAN 7 DIREKTIVE)

U krivičnopravnom kontekstu, uznemiravanje na internetu ili *cyber* uznemiravanje uključuje namjernu i opetovanu upotrebu digitalnih komunikacijskih tehnologija za izazivanje značajnog straha, uznemirenosti druge osobe ili činjenja druge vrste štete ciljanoj osobi. Ovo ponašanje obično uključuje stalno slanje poruka, objavljivanje štetnog sadržaja ili sudjelovanje u drugim mrežnim aktivnostima koje krše zabrane utemeljene na pravu.<sup>8</sup> Da bi određeno ponašanje steklo karakteristike uznemiravanja ono mora biti nepoželjno, uzrokovati znatan emocionalni stres i ustrajati uprkos jasnom nedostatku pristanka žrtve.

---

7 Gunn, R., Tzani-Pepelasi, C., Ioannou, M., Synnott, J., Fumagalli, A., „*Cyberstalking Among Social Media Users: Perceptions, Prevalence and Characteristics*“, *Assessment & Development Matters*, vol. 13., 2/2021, 1-14.

8 Janković, A. V., Stošić, L. V., „*Zakonodavstvo o sajber nasilju - uloga zakona o sajber nasilju*“, *Pravo – teorija i praksa*, vol. 39., br. 4/2022, 97-108; Vilić, V., „*Proganjanje i seksualno uznemiravanje putem interneta*“, *Facta universitatis - series: Law and Politics*, vol. 11., 1/2013, 39-48; Douglas, D. M., „*Doxing: A Conceptual Analysis*“, *Ethics and Information Technology*, vol. 18., 3/2016, 199-210.

Član 7. Direktive (EU) 2024/1385 posebno se bavi pitanjem uznemiravanja na internetu, ističući namjerno ponašanje koje države članice moraju kriminalizirati. Ova je odredba Direktive je značajna u prepoznavanju i odgovoru na evoluirajuću prirodu uznemiravanja u digitalnom dobu, gdje je mogućnost štete povećana dostupnošću i dosegom informacionih i komunikacijskih tehnologija (*Information and Communication Technologies – ICT*). Ovaj član Direktive određuje uznemiravanje na internetu u smislu četiri različita oblika ponašanja, od kojih svaki mora podlijetati krivičnopravnoj reakciji ako se izvodi namjerno. Ovi oblici ponašanja kategorizirani su pod tačkama (a) do (d), a svaki se odnosi na različite manifestacije internetskog uznemiravanja.

Prvi oblik predstavlja *opetovano ili kontinuirano prijeteće ponašanje*. Član 7. stav 1. tačka (a) Direktive inkriminira opetovano ili kontinuirano sudjelovanje u prijetećem ponašanju usmjerenom prema određenoj osobi putem ICT-a, posebno ako je vjerovatno da će takvo ponašanje proukrokovati ozbiljan strah te osobe za vlastitu sigurnost ili za sigurnost osobe koju izdržava. Kritični element ovog oblika je vjerovatnoća da će takvo ponašanje izazvati ozbiljan strah žrtve za vlastitu sigurnost ili sigurnost onih koji o njoj zavise. Prema tome, ističe se psihološkost opetovanih ili trajnih prijetećih koje se isporučuju putem digitalnih platformi, gdje anonimnost i dostupnost ICT-a mogu pogoršati strah koji doživljava žrtva. Nadalje, ovo ponašanje mora biti namjerno (umišljajno), odnosno počinitelj mora biti svjestan prijeteće prirode svojih radnji i činjenice kakvo dejstvo ista proizvodi na pasivnog subjekta. Također, bitan element jeste ponavljanje ili kontinuitet, odnosno ne bi se trebalo raditi o izoliranom incidentu, nego se treba trajati određeno vrijeme (koje je to vrijeme, europski zakonodavac nije odredio, te se može pretpostaviti da je to ostavljeno na diskreciju država članica i/ili pravosuđa). Posljednja bitna komponenta prvog oblika uznemiravanja na internetu jeste strah za sigurnost. Dakle, mora postojati vjerovatnoća da će ponašanje uliti ozbiljan strah u žrtvu u vezi s vlastitom sigurnošću ili sigurnošću osoba koje izdržava, naglašavajući značajan psihološki danak takvog uznemiravanja.

Drugi oblik uznemiravanja na internetu određen je članom 7. stavom 1. tačkom (b), koja proširuje opseg krivične odgovornosti na situacije u kojima pojedinac, zajedno s drugima, *prijeti ili vrijeđa osobu* putem ICT-a *na javno dostupan način*. Ovdje je naglasak na kolektivnoj prirodi ponašanja i njegovoj javnoj dostupnosti, što povećava mogućnost psihološke štete zbog dostupnosti sadržaja široj publici / javnosti i mogućnosti da se uznemiravanje pojača putem digitalnih mreža. Ova oblik ima tri značajna elementa:



1. kolektivnost ili zbirnost (u radnju počinjenja je uključeno više osoba);
2. javna dostupnost sadržaja (prijeteće ili uvredljivo postupanje mora biti javno dostupno, npr. snimak na društvenim mrežama); i
3. nastanak ozbiljne psihičke štete (vjerovatna posljedica takvog ponašanja mora biti ozbiljno narušenje psihičkog integriteta žrtve, a što odražava ozbiljnost uticaja uznemiravanja).

Treću oblik uznemiravanja na internetu određen je kao *neželjeno slanje eksplicitnog materijala*. Član 7. stav 1. tačka (c) posebno cilja na neželjeno slanje eksplicitnih slika, videozapisa ili sličnih materijala putem ICT-a. Prema ovoj odredbi Direktive, ponašanje postaje krivično djelo kada je vjerovatno da će uzrokovati ozbiljnu psihičku štetu primatelju seksualno eksplicitnog sadržaja. Ova se odredba odnosi na oblik uznemiravanja koji je postao sve rašireniji s porastom digitalne komunikacije. Materijal se mora poslati bez pristanka primatelja, što ponašanje čini inherentno nametljivim, a upućeni materijal mora imati seksualno eksplicitan sadržaj (što naglašava seksualno eksplicitnu prirodu uznemiravanja). Naposljetku, bitan element je psihička šteta. Ponašanje je kriminalizirano na temelju vjerovatnoće da uzrokuje ozbiljnu psihičku štetu, uz priznavanje dubokog uticaja koji takav neželjeni sadržaj može imati na žrtvu.

Četvrti oblik uznemiravanja na internetu jeste *stavljanje na raspolaganju javnosti osobnih podataka bez pristanka te osobe*, u svrhu poticanja drugih da toj osobi uzrokuju tjelesnu ili obiljnu psihičku štetnu. Član 7. stav 1. tačka (d) se odnosi na praksu „doxinga“, gdje se osobni podaci dijele *online* sa malicioznom namjerom, što često dovodi do koordiniranih napada, uznemiravanja ili nasilja nad žrtvom. Elementi ovog oblika uznemiravanja na itnernetu su:

1. otkrivanje podataka bez pristanka;
2. namjera za nanošenjem štete žrtvi; i
3. opasnost od nastupanje fizičkih ili psihičkih posljedica po žrtvu.

Član 7. Direktive (EU) 2024/1385, dakle, pruža sveobuhvatan pravni okvir za rješavanje različitih oblika *cyber* uznemiravanje, prepoznajući jedinstvene izazove koje postavljaju digitalne tehnologije u počinjenju takvih krivičnih djela. Kriminalizirajući namjerno ponašanje koje uzrokuje ozbiljnu psihičku i/ili fizičkuštetu putem ICT-a, Direktiva ima za cilj zaštititi

pojedince od dubokog uticaja uznemiravanja na internetu, osiguravajući da su pravni sistemi država članica opremljeni za učinkovit odgovor na te moderne prijetnje.

### 3.3. POTICANJE NA NASILJE ILI MRŽNJU NA INTERNETU (ČLAN 8 DIREKTIVE)

Brzo proliferacija upotrebe interneta učinilo ga je nezamjenjivim aspektom svakodnevnog života za pojedince u svim demografskim skupinama – bilo da su mladi ili stari, bez obzira na spol, dob, obrazovanje ili socioekonomski status. Osobito među mlađim generacijama internet je postao dominantan medij za komunikaciju. Iako je internet nedvojbeno revolucionarizirao i olakšao međuljudske interakcije, također je uveo mnoštvo izazova, rizika i oblika nasilja koji su sve prisutniji.<sup>9</sup>Kritična komponenta današnjeg internetskog krajolika su platforme društvenih mreža. Ove platforme omogućuju korisnicima stvaranje osobnih računa, pripremanje vlastitih popisa kontakata, dijeljenje sadržaja i interakciju s objavama drugih. Međutim, same značajke koje omogućuju povezanost i samoizražavanje također stvaraju puteve za štetna ponašanja, kao što je poticanje na nasilje ili mržnju na internetu. Radi se o obliku društveno opasnog i nepoželjnog ponašanja koje se provodi putem digitalnih tehnologija i može se manifestirati na različitim platformama. Važno je napomenuti da poticanje na nasilje ili mržnju na „mreži“ može rezultirati zaista ozbiljnim posljedicama po targetiranog pojedinca ili skupinu takvim objavama, odnosno može rezultirati objektivizaciji nasilja u stvarnom svijetu. Zanimljivo je da, razliku od konvencionalnog poticanja *in vivo*, poticanje putem interneta za sobom ostavlja digitalni trag – zapis koji može biti ključan u dokumentiranju i dokazivanju ovakvog ponašanja.

Član 8. Direktive (EU) 2024/1385 bavi se pitanjem poticanja na nasilje ili mržnju na internetu, izričito se fokusirajući na radnje izvršene putem informacionih i komunikacijskih tehnologija. Član 8. stav 1. nalaže da države članice kriminaliziraju *namjerno* poticanje na nasilje ili mržnju protiv skupine ili pojedinca koji pripada takvoj skupini, posebno kada je

---

9 Veljković, B., Mihajlović, M., Dukić, S., Despotović, M., „Nasilje na društvenim mrežama“, PONS - medicinski časopis, vol. 21., br. 2/2021, 85.



poticanje utemeljeno na rodu. Ključni elementi ove odredbe uključuju: (1) namjeru (umišljaj); i (2) ciljnu skupinu (prema kojoj je nedopuštena radnja usmjerena). Dakle, djelo mora biti izvršeno s namjerom, odnosno da direktnim umišljajem, što znači da su radnje počinitelja namjerne, sa svrhom izazivanja nasilja ili mržnje. Poticanje mora biti usmjereno protiv skupine ili pojedinca, utemeljeno rodom. Time se naglašava fokus Direktive na zaštiti pojedinaca koji bi mogli biti ciljani na temelju rodnog identiteta, priznajući nesrazmjeran uticaj mržnje na internetu na rodno različite zajednice. Uzimajući u obzir cilj i kontekst Direktive (EU) 2024/1385, termin „gender“ ima se razumijevati kao „spol“, a ne kao „rod“.

Poticanje se mora javno širiti putem ICT-a. Time se širi opseg kako bi se uključile različite digitalne platforme kao što su društveni mediji, web stranice, forumi i servisi za razmjenu poruka, prepoznajući značajnu ulogu koju te platforme imaju u modernoj komunikaciji i brzom širenju štetnog sadržaja. Član 8. stav 1. izričito zahtijeva da se navedno ponašanje klasificira kao krivično djelo. Pojmovi „namjerno“, „javno širenje“ i „informativno-komunikacione tehnologije“ trebaju se razumijevati u njihovom uobičajenom pravnom smislu, s obzirom na to kako su definirani ili tumačeni u drugim pravnim instrumentima EU, odnosno u nacionalnim zakonima. Član 8. stav 2. Direktive uvodi određeni stepen fleksibilnosti za države članice dopuštajući im da ograniče kriminalizaciju poticanja na nasilje ili mržnju na internetu na posebne okolnosti: (1) narušavanje javnog reda; i (2) prijeteće, zlostavljачko ili uvredljivo ponašanje. Države članice, dakle, mogu odlučiti inkriminirati ne sve radnje poticanje, nego samo one radnje poticanja za koje je vjerovatno da će narušiti javni red. Alternativno, države članice mogu se usredotočiti na ponašanje koje je prijeteće, zlostavljачko ili uvredljivo. Time se osigurava da, čak i ako djelo ne remeti javni red *per se*, i dalje može biti kažnjivo ako prijeđe prag očito štetnog ili ponižavajućeg. Ova se odredba odnosi na potencijalnu psihološku i emocionalnu štetu nanесenu pojedincima ili skupinama, čime se proširuje zaštitni opseg zakonske odredbe.

## 4. KRIVIČNO (MATERIJALNO) ZAKONODAVSTVO BOSNE I HERCEGOVINE

Krivično (materijalno) zakonodavstvo Bosne i Hercegovine čine četiri krivična zakona: Krivični zakon Bosne i Hercegovine,<sup>10</sup> Krivični zakonik Republike Srpske,<sup>11</sup> Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine,<sup>12</sup> i Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.<sup>13</sup> Od ove četiri krivičnopravne jurisdikcije, tri – Republika Srpska, Federacija Bosne i Hercegovine i Brčko distrikt Bosne i Hercegovine – nadležne su za pitanja opšteg kriminala ili opšteg kriminaliteta, dok je državna (nacionalna) jurisdikcija – Bosna i Hercegovina – nadležna za krivična djela protiv međunarodnog prava i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom i ona koja vrijeđaju suverenitet, teritorijalni integritet i političku nezavisnost Bosne i Hercegovine. Shodno navedenom, predmet ove komparativne analize će biti prevashodno krivični zakoni entiteta i distrikta.

---

10 Krivični zakon Bosne i Hercegovine – KZ BiH, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 3/2003, 32/2003 – ispravka, 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018, 46/2021, 31/2023 i 47/2023.

11 Krivični zakonik Republike Srpske – KZ RS, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 64/2017, 104/2018 – odluka Ustavnog suda, 15/2012, 89/2021, 73/2023 i Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 9/2024 – odluka Ustavnog suda BiH.

12 Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine – KZ FBiH, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 37/2003, 21/2004 – ispravka, 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017, 31/2023 i 58/2025.

13 Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine – KZ BDBiH, Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, br. 19/2022 – prečišćeni tekst, 3/2024 i 14/2024.



## 4.1. KRIVIČNO ZAKONODAVSTVO REPUBLIKE SRPSKE

Prema članu 144. stavu (1) KZ RS propisano je da ko uporno i kroz duže vrijeme prati ili uhodi drugo lice ili s njim direktno ili preko trećeg lica nastoji uspostaviti ili uspostavlja neželjeni kontakt ili na drugi način kod tog lica izaziva promjene životnih navika, tjeskobu ili strah za vlastitu sigurnost ili sigurnosti njemu bliskih lica, kazniti će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine. Kako bismo ispitali u kojoj je mjeri osnovni oblik ovog krivičnog djela u podudarnosti sa odredbom člana 6. Direktive, trebamo izvojiti osnovne elemente, odnosno utvrditi tačke komparacije. Za osnovni oblik djela to su: (1) radnja izvršenja; i (2) posljedica.

Radnja izvršenja osnovnog oblika djela jeste uporno praćene ili uhođenje ili uspostavljanje ili pokušaj uspostavljanja neželjenog kontakta direktno ili indirektno, što je kompatibilno sa radnjom opisanom u Direktivi, a to je opetovano ili kontinuirano stavljanje osobe pod nadzor, odnosno praćenje osobe. Kao posljedica je predviđeno izazivanje promjene životnih navika žrtve, tjeskobe ili straha za vlastitu sigurnost ili sigurnost bliskih osoba, a što se poklapa sa zahtjevom uzrokovanja ozbiljne štete. Ovdje se šteta ogleda u anksioznosti, osjećaju straha ili promjene životnih navika. Član 144. stav (1) KZ ne predviđa posebna sredstva za počinjenje krivičnog djela, dok se član 6. Direktive posebno osvrće na korištenje korištenje ICT-a.

Teži oblik djela postoji ako je krivično djelo iz člana 144. stav (1) KZ RS počinjeno u odnosu na sadašnjeg ili bivšeg bračnog ili vanbračnog partnera, lica sa kojim je izvršilac bio u intimnoj vezi ili prema djetetu. U ovom slučaju počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine. Za teži oblik djela od značaja je status pasivnog subjekta, odnosno da se radi o djetetu ili sadašnjem ili bivšem bračnom ili vanbračnom partneru ili osobi sa kojom je počinitelj bio u intimnoj vezi.

Član 144. KZ RS kriminalizira širi raspon ponašanja uhođenja, uključujući fizičko praćenje i neželjeni kontakt, dok se član 6. posebno fokusira na nadzor korištenjem ICT-a. Direktiva izričito zahtijeva korištenje ICT-a, što nije uslov sadržan u članu 144. KZ RS. Međutim, ova inkriminacija ne isključuje *cyberstalking*; samo se ne bavi time posebno. Obje odredbe prepoznaju potencijalnu štetu za žrtvu. Član 144. KZ RS spominje izazivanje tjeskobe, straha ili promjene životnih navika, dok član 6. Direktive ističe da se radi o ponašanju koje bi vjerovatno uzrokovalo „ozbiljnu štetu“, pri čemu

se posebno ne bavi pitanjem prirode i opsega „ozbiljne štete“, što navodi na zaključak da uključuje kako povrede fizičkog, tako i psihičkog integriteta žrtve. Nadalje, član 144. KZ RS uključuje posebne otežavajuće okolnosti vezane uz odnose između počinitelja i žrtve, a koje se ne izričito ne spominju u članu 6. Direktive. Međutim, član 11. Direktive propisuje da mjeri u kojoj u tom članu navedene okolnosti nisu dio konstitutivnih elemenata krivičnog djela, države članice trebaju preduzeti potrebne mjere kako bi osigurale da, između ostalog, otežavajućim okolnostima smatraju: ako djelo predstavlja djelo nasilja nad ženama ili nasilja u porodici koje je počinjeno opetovano, ako je djelo počinjeno je protiv osobe koja je zbog posebnih okolnosti postala ranjiva iako je djelo počinjeno protiv djeteta. S tim u vezi, ove otežavajuće okolnosti predstavljaju konstitutivni element krivičnog djela iz člana 144. stav (2) KZ RS, te se da zaključiti da je i u ovom pogledu KZ RS usaglašen sa Direktivom. Dakle, postoje preklapanja između dviju odredbi, osobito u zaštiti pojedinaca od ponašanja uhođenja koje uzrokuje štetu, član 144. KZ RS je daleko širi od člana 6. Direktive, čime se da zaključiti da je izvršena potpuna harmonizacija krivičnog djela uhođenja (kako tradicionalnog, tako i u *online* prostoru).

Član 359. stav (1) KZ RS inkriminiše javno poticanje na nasilje i mržnju, odnosno propisuje da će novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine biti kažnjen onaj ko putem štampe, radija, televizije, kompjuterskog sistema ili društvene mreže, na javnom skupu ili javnom mjestu ili na drugi način javno poziva, izaziva ili podstiče ili učini dostupnim javnosti letke, slike ili neke druge materijale kojima se poziva na nasilje ili mržnju usmjerenu prema određenom licu ili grupama zbog njihove nacionalne, rasne, vjerske ili etničke pripadnosti, boje kože, spola, seksualno opredjeljenja, invaliditeta, rodnog identiteta, porijekla ili kakvih drugih osobina. Ova odredba KZ RS ima veoma širok popis zaštićenih karakteristika koji, saglasno članu 8. Direktive, sadrži i spol, ali i rodni identitet. Također, član 359. stav (1) KZ RS obuhvata širi spektar medija (i uključuje kako tradiciionalne, tako i elektorske medije, društvene mreže, javne skupove i drugo), dok se član 8. stav 1. Direktive fokusira na ICT kao sredstvo putem kojeg se vrši poticanje na nasilje ili mržnju (što je i razumljivo uobzirivši da se radi o inkriminaciji poticanja na nasilje ili mržnju na internetu).

Ako je javno poticanje na nasilje i mržnju, prema članu 359. stavu (2) KZ RS, učinjeno prinudom, zlostavljanjem, ugrožavanjem sigurnosti, izlaganjem poruzi nacionalnih, etničkih ili vjerskih simbola, oštećenjem tuđih stvari, skrnavljenjem spomenika, spomen-obilježja ili grobova, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina. Ova odredba je u



konvergenciji sa otežavajućim okolnostima predviđenim u članu 11. stavu 1. t. (g)-(i), odnosno ukoliko je djelo izvršeno sa elementima nasilja, upotrebom sile ili oružja, ili je nasilje ekstremnog intenziteta. Također, prema članu 359. stavu (3) KZ RS ako je došlo do nereda, nasilja ili drugih teških posljedica za zajednički život naroda i ostalih koji žive u Republici Srpskoj, kazniće se kaznom zatvora od dvije do dvanaest godina. Navedeno se podudara sa članom 8. stavom 2. Direktive koji sadrži zahtjev da države članice inkriminišu ono poticanje na nasilje ili mržnju na internetu kojim se ozbiljno remeti javni red. Uzimajući u obzir navedeno, može se konstatovati da je KZ RS poptuno usklađen sa članom 8. Direktive.

## 4.2. KRIVIČNO ZAKONODAVSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Nakon usvajanja izmjena i dopuna Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine tokom 2025. godine, neophodno je ažurirati analizu u ovom dijelu rada kako bi se obuhvatile nove inkriminacije koje su od neposrednog značaja za djelimično preuzimanje Direktive (EU) 2024/1385. Navedene izmjene predstavljaju prvu izričitu zakonodavnu intervenciju u Federaciji Bosne i Hercegovine usmjerenu na krivičnopravno prepoznavanje i sankcionisanje oblika nasilja koji se ostvaruju ili intenziviraju putem informaciono-komunikacijskih tehnologija, naročito u kontekstu rodno zasnovanog nasilja i povreda seksualnog i psihičkog integriteta u digitalnom okruženju.

Zakonodavac je u obrazloženju izmjena izričito naveo da se njima nastoji izvršiti djelimična transpozicija Direktive (EU) 2024/1385, čime se jasno signalizira normativna opredjeljenost za usklađivanje domaćeg krivičnog zakonodavstva s novim standardima prava Europske unije u oblasti suzbijanja cyber-omogućenog nasilja. Ipak, detaljna doktrinarna analiza pokazuje da, iako su učinjeni značajni pomaci, materijalna usklađenost s Direktivom još uvijek nije potpuna, posebno kada je riječ o pojedinim specifičnim modalitetima cyber ponašanja koji su Direktivom izričito i taksativno normirani.

Najznačajniji iskorak ostvaren je uvođenjem **člana 179a KZ FBiH (Uhođenje)**. Ovom odredbom inkriminira se uporno i ponavljano praćenje, nadziranje ili zastrašivanje drugog lica, bilo neposredno, putem trećeg lica ili korištenjem informaciono-komunikacijskih tehnologija, ukoliko takvo

ponašanje uključuje neželjeni kontakt i rezultira strahom ili tjeskobom za sigurnost žrtve ili njoj bliskih osoba. Biće krivičnog djela koncipirano je oko elemenata ustrajnosti, odsustva pristanka i negativnog uticaja na psihički integritet žrtve, čime se ovo djelo jasno distancira od izoliranih ili jednokratnih incidenata.

U tom pogledu, član 179a KZ FBiH u velikoj mjeri korespondira sa **članom 6. Direktive (EU) 1385/2024**, koji obavezuje države članice da kriminaliziraju ponovljeni ili kontinuirani nadzor putem ICT-a bez pristanka, ukoliko je takvo ponašanje vjerovatno da će prouzrokovati ozbiljnu štetu. Iako domaća odredba zahtijeva dokazivanje stvarno nastupjelog psihičkog efekta (straha ili tjeskobe), za razliku od standarda „vjerovatnoće štete“ iz Direktive, ova razlika je prije svega dokaznog, a ne supstantivnog karaktera i ne dovodi u pitanje suštinsku usklađenost. Dodatno, propisivanje težih oblika djela u slučajevima kada je žrtva dijete, član porodice ili posebno ranjiva osoba reflektuje pristup Direktive zasnovan na zaštiti žrtve i prepoznavanju rodno i porodično uslovljene ranjivosti. Shodno tome, može se zaključiti da član 179a KZ FBiH predstavlja uglavnom uspješnu transpoziciju krivičnog djela cyber-uhođenja.

Nasuprot tome, stepen usklađenosti sa **članom 7. Direktive**, koji se odnosi na uznemiravanje na internetu, znatno je ograničeniji. Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ne uvodi jedinstveno krivično djelo cyber-uznemiravanja, niti sistematski kriminalizira sva četiri oblika ponašanja koja Direktiva izričito navodi, uključujući koordinirano online uznemiravanje, neželjene seksualne komunikacije (*cyber-flashing*) te stavljanje na raspolaganje ličnih podataka u svrhu poticanja nanošenja štete (*doxxing*).

Ipak, uvođenje **člana 189a** KZ FBiH predstavlja važan normativni pomak. Ovom odredbom kriminalizira se neovlašteno dijeljenje, distribucija ili manipulacija seksualno eksplicitnog materijala, uključujući digitalno izmijenjene slike, kao i njihovo širenje putem kompjuterskih sistema ili mreža. U funkcionalnom smislu, član 189a prvenstveno odgovara **članu 7. stav 1. tačka (c) Direktive**, koji zahtijeva kriminalizaciju neželjenog slanja ili širenja intimnog ili seksualno eksplicitnog sadržaja koji je podoban da izazove ozbiljnu psihičku štetu. Posebno je značajno što domaća odredba obuhvata i nove oblike zloupotrebe, poput seksualno eksplicitnih deepfake manipulacija, čime u određenim segmentima čak nadilazi minimalni zaštitni prag postavljen Direktivom. Uprkos tome, izostanak eksplicitne inkriminacije drugih oblika cyber-uznemiravanja jasno ukazuje da je član 7 Direktive preuzet samo parcijalno.



Kada je riječ o **članu 8. Direktive (EU) 1385/2024**, koji nalaže kriminalizaciju namjernog poticanja na nasilje ili mržnju prema licima ili grupama definisanim prema spolu putem javnog širenja sadržaja korištenjem ICT-a, relevantna domaća odredba ostaje **član 163. KZ FBiH**, koji uređuje javno poticanje narodnosne, rasne ili vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti. Iako ova inkriminacija sadrži teže oblike povezane s prinudom, ugrožavanjem sigurnosti, skrnavljenjem simbola i posljedicama po javni red – što konceptualno odgovara zabrinutostima Direktive u pogledu društvene opasnosti i ranjivosti žrtava – ona ne uključuje spol kao zaštićenu osnovu, niti prepoznaje digitalno širenje putem ICT-a kao posebno sredstvo izvršenja. Stoga se može zaključiti da, iako postoji djelimično preklapanje u normativnoj svrsi, potpuna harmonizacija sa članom 8 Direktive zahtijeva izričito normativno priznanje rodno zasnovane mržnje i jasnije povezivanje sa cyber kontekstom izvršenja.

U cjelini posmatrano, izmjene KZ FBiH iz 2025. godine značajno su unaprijedile zaštitu pojedinaca od nasilja posredovanog informaciono-komunikacijskim tehnologijama, naročito u oblasti cyber-uhodjenja i zloupotrebe intimnog vizuelnog sadržaja. Ipak, važeći pravni okvir ostaje fragmentaran i još uvijek ne pruža sistematski odgovor na sve oblike cyber-uznemiravanja i cyber-poticanja predviđene Direktivom (EU) 2024/1385. Daljnje zakonodavno preciziranje i normativno zaokruživanje stoga su neophodni kako bi se osigurala potpuna transpozicija članova 7. i 8. Direktive i uspostavio koherentan i sveobuhvatan krivičnopravni odgovor na savremene oblike digitalnog, a posebno rodno zasnovanog, nasilja.

### 4.3. KRIVIČNO ZAKONODAVSTVO BRČKO DISTRIKTA BOSNE I HERCEGOVINE

Krivično zakonodavstvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine sadrži određena normativna rješenja koja su od neposrednog značaja za ocjenu usklađenosti s Direktivom (EU) 2024/1385, naročito u pogledu inkriminacije uhođenja i poticanja na nasilje ili mržnju. Iako ovo zakonodavstvo u pojedinim segmentima pokazuje viši stepen normativne razrađenosti u odnosu na Federaciju Bosne i Hercegovine, ono i dalje ne obuhvata sve oblike cyber-nasilja predviđene Direktivom, posebno kada je riječ o uznemiravanju na internetu.

U pogledu uhođenja, **član 173a. stav (1) KZ BDBiH** propisuje da će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine onaj ko uporno i kroz duže vrijeme prati ili uhodi drugo lice, ili s njim neposredno ili preko trećeg lica nastoji uspostaviti ili uspostavlja neželjeni kontakt, ili ga na drugi način zastrašuje, te time kod tog lica izazove tjeskobu ili strah za njegovu sigurnost ili sigurnost njegovog člana porodice. Ovakva formulacija jasno obuhvata osnovne konstitutivne elemente uhođenja, uključujući ustrajnost ponašanja, neželjeni karakter kontakta i nastupanje psihičke posljedice kod žrtve. **Član 173a. stav (2)** predviđa teži oblik djela u slučajevima kada je krivično djelo izvršeno prema članu porodice ili djetetu, pri čemu je zapriječena kazna zatvora do tri godine. Na ovaj način zakonodavac Brčko Distrikta prepoznaje povećanu ranjivost određenih kategorija žrtava i osigurava viši nivo krivičnopravne zaštite.

Uzimajući u obzir sadržaj ove inkriminacije, može se zaključiti da postoji suštinsko poklapanje sa zahtjevima **člana 6. Direktive (EU) 1385/2024**, koji se odnosi na kriminalizaciju *cyber*-uhođenja. Iako član 173a. KZ BDBiH ne upućuje izričito na informaciono-komunikacijske tehnologije kao sredstvo izvršenja, njegova formulacija je dovoljno široka da obuhvati i digitalne modalitete uhođenja, naročito kroz neželjeni kontakt i ponavljano zastrašivanje putem elektronskih komunikacijskih sredstava. Također, propisivanje težih oblika djela u slučajevima porodičnog odnosa ili kada je žrtva dijete odgovara otežavajućim okolnostima iz **člana 11. Direktive**, čime se dodatno potvrđuje normativna kompatibilnost u ovom segmentu.

Kada je riječ o poticanju na nasilje ili mržnju, **član 355a. KZ BDBiH** inkriminira javno pozivanje, izazivanje, poticanje ili širenje materijala koji upućuju na nasilje ili mržnju prema osobi ili skupini ljudi na temelju širokog spektra zaštićenih karakteristika, uključujući nacionalnu, rasnu, vjersku i etničku pripadnost, boju kože, spol, seksualnu orijentaciju, invaliditet i druge osobine. Normativni obuhvat ove odredbe izrazito je širok, kako u pogledu zaštićenih osnova, tako i u pogledu sredstava izvršenja. Pored tradicionalnih medija i javnih skupova, zakonodavac izričito navodi i kompjuterske sisteme i društvene mreže, čime se jasno prepoznaje uloga informaciono-komunikacijskih tehnologija u širenju govora mržnje i poticanja na nasilje.

Ovakvo rješenje u velikoj mjeri odgovara zahtjevima **člana 8. Direktive (EU) 1385/2024**, koji nalaže kriminalizaciju namjernog poticanja na nasilje ili mržnju prema grupi ili pojedincu putem javnog širenja sadržaja korištenjem ICT-a, posebno kada je poticanje utemeljeno na spolu. Činjenica



da član 355a. KZ BDBiH obuhvata spol kao zaštićenu osnovu, uz mogućnost proširenja zaštite i na druge karakteristike, ukazuje na visok stepen normativne usklađenosti s Direktivom u ovom segmentu. Nadalje, stav (2) člana 355a. predviđa teže oblike djela kada je poticanje praćeno prinudom, zlostavljanjem, ugrožavanjem sigurnosti, izlaganjem poruzi zaštićenih simbola ili sknavljenjem imovine i spomen-obilježja, što odgovara logici Direktive u pogledu sankcionisanja ponašanja povećane društvene opasnosti.

Ipak, određena razlika između domaće odredbe i Direktive postoji u pogledu praga kažnjivosti. Dok **član 355a. KZ BDBiH** široko kriminalizira svako javno poticanje na nasilje ili mržnju, bez dodatnog zahtjeva da ponašanje dovede do narušavanja javnog reda ili da ima prijeteći, zlostavljački ili uvredljiv karakter, **član 8. stav (2) Direktive** ostavlja državama članicama mogućnost da krivičnopravnu intervenciju ograniče upravo na takve slučajeve. U tom smislu, domaća odredba uspostavlja širi krivičnopravni okvir i pruža viši stepen zaštite društvenih dobara, iako istovremeno može otvoriti pitanja u pogledu proporcionalnosti i granica krivičnopravne represije.

Konačno, važno je istaći da **član 355a. KZ BDBiH** sadrži i odredbe o obaveznom oduzimanju materijala i predmeta korištenih za počinjenje krivičnog djela, kao i sredstava namijenjenih za njihovo stvaranje, umnožavanje ili distribuciju. Iako Direktiva (EU) 2024/1385 izričito ne uređuje pitanje oduzimanja, ovakvo rješenje je u skladu s njenim općim ciljem sprječavanja daljeg širenja nasilnog i mrzilačkog sadržaja u digitalnom prostoru.

U cjelini posmatrano, krivično zakonodavstvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine pokazuje relativno visok stepen usklađenosti s Direktivom (EU) 2024/1385 u pogledu uhođenja i poticanja na nasilje ili mržnju, posebno u odnosu na korištenje informaciono-komunikacijskih tehnologija. Međutim, izostanak eksplicitne i sveobuhvatne inkriminacije cyber-uznemiravanja u smislu člana 7 Direktive ostaje značajan normativni nedostatak, koji ograničava ukupni stepen harmonizacije i zahtijeva daljnje zakonodavne intervencije.

## 5. SANKCIONISANJE KRIVIČNIH DJELA IZ ČL. 6, 7. I 8. DIREKTIVE (EU) 2024/1385

U svom članu 10. Direktiva se bavi pitanje kazni kao krivičnih sankcija za krivična djela koja su u njoj predviđena. Naime, Direktiva predviđa da države članice trebaju osigurati da se krivična djela trebaju kazniti sa „učinkovitim, proporcionalnim i odvraćujućim kaznama“. Kakve su to kazne izgleda da se ostvalja na procjenu državama članicama. No, kazna mora biti u stanju postići željene pravne i društvene rezultate, prvenstveno prevenciju i odvracanje od specifičnog kriminalnog ponašanja. Učinkovita kazna osigurava poštovanje zakona, pozivanje počinitelja na odgovornost, a potencijalne počinitelje odvracanje od činjenja sličnih krivičnih djela. Pored toga, težina kazne mora odgovarati težini izvršenog krivičnog djela. Načelo proporcionalnosti (srazmjernosti) osigurava da kazna nije ni prestroga ni preblaga u usporedbi sa prouzrokovanom štetom i krivnjom počinitelja. Proporcionalnost je ključna za održavanje pravičnosti unutar pravnog sistema, budući da uravnotežuje potrebu za kažnjavanjem s pravima počinitelja.<sup>14</sup>Kazna, također, mora odvraćujuće dejstvo, i to ne samo da odvraća pojedinog počinitelja (specijalna prevencija) nego i druge članove društva (generalna prevencija) od upuštanja u slično kriminalno ponašanje.<sup>15</sup> Odvracajuća kazna stvararealni rizik od značajnih posljedica, koje mogu spriječiti potencijalne počinitelje da krenu putem izvršenja krivičnog djela usađivanjem straha od kazne.<sup>16</sup>

U praktičnom smislu, „učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće“ kazne mogu uključivati niz sankcija, i to od novčane kazne, preko zatvora, rada za opšte dobro ili druge mjere, zavisno o ozbiljnosti počinjenog djela.

---

14 Babić, M., Marković, I. (2019), *Krivično pravo, Opšti dio, Šesto izdanje*, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Banja Luka, 96.

15 Vasiljević-Prodanović, D., „Teorije kažnjavanja i njihove penološke implikacije“, *Specijalna rehabilitacija i edukacija*, vol. 10., 3/2011, 513-514; Stojanović, Z., „Preventivna funkcija krivičnog prava“, *Crimen, Časopis za krivične nauke*, vol. 2., 1/2011, 3-25.

16 Horvatić, Ž. (1980)., *Izbor kazne u jugoslavenskom krivičnom pravu i sudskoj praksi*, Informator, Zagreb, 120; Cirkveni, N., „Zastrašivanje u kaznenoj politici Republike Hrvatske“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 31., 1/2010, 559-598.



No, u tom pogledu Direktiva je malo određenija. Naime, Direktiva u članu 10. stavu 4. zahtjeva za krivična djela iz čl. 6, 7. i 8. određivanje kazne zatvora i to sa posebnim minimumom od najmanje jedne godine. U tom smislu, postoje određene oscilacije domaćeg zakonodavstva u odnosu na zahtjeve Direktive. Tako, na primjer, sva tri materijalna krivična zakona koja su obrađena u gornjoj analizi, za osnovne oblike krivičnih djela predviđaju novčanu kaznu, alternativno sa kazno zatvora bez posebnog minimuma.

## 5. ZAKLJUČAK

U ocjeni usklađenosti krivičnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine s Direktivom (EU) 2024/1385, kojom se nalaže kriminalizacija uhođenja na internetu, uznemiravanja na internetu te poticanja na nasilje ili mržnju putem informaciono-komunikacijskih tehnologija, evidentno je da domaći pravni okvir pokazuje različite stepene normativne usklađenosti u zavisnosti od pojedinih krivičnopravnih jurisdikcija. Provedena analiza potvrđuje da su u određenim dijelovima učinjeni značajni pomaci, ali da istovremeno opstaju ozbiljne praznine i normativne nedosljednosti koje onemogućavaju potpuno i ujednačeno preuzimanje standarda propisanih Direktivom. Kao zemlja kandidatkinja za članstvo u Europskoj uniji, Bosna i Hercegovina se suočava s jasnim imperativom usklađivanja svog krivičnopravnog sistema s pravnom stečevinom EU, pri čemu složena ustavna i teritorijalna struktura države predstavlja dodatni izazov za ostvarenje tog cilja.

Analiza pokazuje da je Republika Srpska dostigla relativno visok stepen usklađenosti s Direktivom, naročito u pogledu inkriminacije uhođenja, uključujući i njegove digitalne oblike, te poticanja na nasilje ili mržnju putem interneta. Krivični zakonik Republike Srpske obuhvata i fizičke i *cyber* modalitete uhođenja, čime se u bitnim elementima podudara sa zahtjevima iz člana 6. Direktive. Također, odredbe koje se odnose na javno poticanje na nasilje ili mržnju obuhvataju korištenje informaciono-komunikacijskih tehnologija i širok spektar zaštićenih ličnih svojstava, što odgovara normativnom okviru člana 8. Direktive. Ovakav zakonodavni pristup ukazuje na relativno koherentan i sveobuhvatan model zaštite koji je sposoban odgovoriti na savremene oblike *cyber* nasilja.

Nasuprot tome, zakonodavstvo Federacije Bosne i Hercegovine dugo je pokazivalo izražena odstupanja u odnosu na standarde Direktive. Iako su izmjenama iz 2025. godine uvedene nove inkriminacije koje predstavljaju

prvi ozbiljniji iskorak ka harmonizaciji – prije svega kroz kriminalizaciju uhođenja i određenih oblika digitalnog seksualnog uznemiravanja – pravni okvir i dalje ostaje parcijalan i fragmentaran. Posebno izostaje sistematska kriminalizacija svih oblika uznemiravanja na internetu iz člana 7. Direktive, kao i eksplicitno normiranje poticanja na nasilje ili mržnju na osnovu spola putem ICT-a, kako to zahtijeva član 8. Iako se može govoriti o normativnom pomaku i jasnoj zakonodavnoj intenciji, postojeća rješenja još uvijek ne osiguravaju punu i dosljednu zaštitu od cyber-omogućenih oblika nasilja.

Krivično zakonodavstvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, iako u određenim segmentima pokazuje viši stepen usklađenosti u odnosu na Federaciju Bosne i Hercegovine, također nije lišeno nedostataka. Pozitivno je što su u ovom zakonodavstvu obuhvaćeni digitalni oblici poticanja na nasilje ili mržnju, uključujući i zaštitu na osnovu spola. Međutim, slično kao i u drugim jurisdikcijama, nedostaje jasno i eksplicitno normiranje *cyber*-uhođenja i *cyber*-uznemiravanja kao samostalnih krivičnih djela. Oslanjanje na tradicionalne inkriminacije, bez izričitog upućivanja na informaciono-komunikacijske tehnologije, stvara pravnu nesigurnost i potencijalne probleme u praksi krivičnog gonjenja i dokazivanja.

Uopšteno posmatrano, iako je Bosna i Hercegovina u posljednjim godinama uložila pohvalne napore u pravcu približavanja zahtjevima Direktive (EU) 2024/1385, postojeći krivičnopravni okvir još uvijek ne osigurava potpunu, ujednačenu i sistemsku zaštitu od *cyber* nasilja. Daljnje zakonodavne reforme su stoga nužne i trebale bi biti usmjerene ka eksplicitnoj i sveobuhvatnoj kriminalizaciji uhođenja i uznemiravanja na internetu, jasnom normiranju rodno zasnovanog poticanja na nasilje ili mržnju putem ICT-a, te harmonizaciji zaštite u svim krivičnopravnim jurisdikcijama unutar države. Samo kroz takav koordiniran i normativno zaokružen pristup Bosna i Hercegovina može osigurati djelotvoran krivičnopravni odgovor na savremene digitalne prijetnje, zaštititi temeljna ljudska prava i ispuniti obaveze koje proizlaze iz njenog statusa zemlje kandidatkinje za članstvo u Europskoj uniji.



## LITERATURA

### a) Knjige i članci

1. Babić, M., Marković, I. (2019), *Krivično pravo, Opšti dio, Šesto izdanje*, Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Banja Luka.
2. Blagić, D., „Sadržina načela određenosti (lex certa) u pogledu pravne sigurnosti kod pojedinih krivičnih dela Krivičnog zakonika Srbije“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, vol. 57., br. 87/2020, 217-229.
3. Cirkveni, N., „Zastrašivanje u kaznenoj politici Republike Hrvatske“, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 31. 1/2010, 559-598.
4. Douglas, D. M., „Doxing: A Conceptual Analysis“, *Ethics and Information Technology*, vol. 18., 3/2016, 199-210.
5. Gunn, R., Tzani-Pepelasi, C., Ioannou, M., Synnott, J., Fumagalli, A., „Cyberstalking Among Social Media Users: Perceptions, Prevalence and Characteristics“, *Assessment & Development Matters*, vol. 13., 2/2021, 1-14.
6. Horvatić, Ž. (1980.), *Izbor kazne u jugoslavenskom krivičnom pravu i sudskoj praksi*, Informator, Zagreb.
7. Janković, A. V., Stošić, L. V., „Zakonodavstvo o sajber nasilju - uloga zakona o sajber nasilju“, *Pravo – teorija i praksa*, vol. 39., br. 4/2022, 97-108.
8. Kovačević, M., „Proganjanje - opšta razmatranja i uporednopravni pregled“, *Strani pravni život*, br. 1/2018, 57-71.
9. Kovačević, M., Maljković, M., „Proganjanje - kriminološki i krivičnopravni aspekti“, Zbornik IKSI, vol. XXXV, br. 3/2016, 85-99.
10. Meloy, J. (1998.), *The Psychology of Stalking, Clinical and Forensic Perspectives*, Elsevier, London.

11. Miladinović Stefanović, D., „Prilog raspravi o kriminalizaciji proganjanja“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, vol. 55., br. 72/2016, 143-162.
12. Nikolić-Ristanović, V., Kovačević-Lepojević, M., „Proganjanje: pojam, karakteristike i društveni odgovori“, Temida, Časopis o viktimizaciji, ljudskim pravima i rodu, br. 4/2007, 3-12.
13. Paunović, N. V., „Krivičnopravni aspekti proganjanja - uporednopravna analiza i mogući pravci de lege ferenda izmena“, Strani pravni život, br. 1/2019, 21-41.
14. Randelović, V. M., „Proganjanje - pojam, karakteristike i predlozi de lege ferenda“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, vol. 50., 1/2016, 233-244.
15. Stojanović, Z., „Preventivna funkcija krivičnog prava“, Crimen, Časopis za krivične nauke, vol. 2., 1/2011, 3-25.
16. Stojanović, Z., „Proganjanje - novo krivično delo u Krivičnom zakoniku Srbije“ u: Ignjatović, Đ. (eds.), *Kaznena reakcija u Srbiji, VII deo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 1-10.
17. Vasiljević-Prodanović, D., „Teorije kažnjavanja i njihove penološke implikacije“, Specijalna rehabilitacija i edukacija, vol. 10., 3/2011, 509-525.
18. Veljković, B., Mihajlović, M., Dukić, S., Despotović, M., „Nasilje na društvenim mrežama“, PONS - medicinski časopis, vol. 21., br. 2/2021, 84-91.
19. Vilić, V., „Proganjanje i seksualno uznemiravanje putem interneta“, *Facta universitatis - series: Law and Politics*, vol. 11., 1/2013, 39-48.

## b) Pravni izvori

1. *Ugovor o funkcioniranju Europske unije (Pročišćena verzija)*, „Službeni list Europske unije“, br. C 202/47-199, 7. 6. 2016.



2. *Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. maja 2024. godine o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, „Službeni list Europske unije“, Serija L, 25. 5. 2024.*
3. *Krivični zakon Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 3/2003, 32/2003 – ispravka, 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018, 46/2021, 31/2023 i 47/2023.*
4. *Krivični zakonik Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 64/2017, 104/2018 – odluka Ustavnog suda, 15/2012, 89/2021, 73/2023 i Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 9/2024 – odluka Ustavnog suda BiH.*
5. *Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 37/2003, 21/2004 – ispravka, 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017, 31/2023 i 58/2025.*
6. *Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, br. 19/2022 – prečišćeni tekst, 3/2024 i 14/2024.*



Filip Novaković



# ASSESSING THE COMPATIBILITY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA'S CRIMINAL LAW WITH DIRECTIVE (EU) 2024/1385: A FOCUS ON CYBERSTALKING (ARTICLE 6), CYBERHARASSMENT (ARTICLE 7), AND CYBER INCITEMENT TO VIOLENCE OR HATRED (ARTICLE 8)

**Filip Novaković, LL.M.**

Faculty of Law of the University of Zenica

e-mail: filip.novakovic.accd@gmail.com

## SUMMARY

*This article examines the degree of compatibility of Bosnia and Herzegovina's criminal legislation with Directive (EU) 2024/1385, which, inter alia, requires the criminalisation of cyberstalking, cyberharassment, and the incitement to violence or hatred through information and communication technologies. The Directive constitutes a key legislative response of the European Union to the growing prevalence of digital violence, particularly gender-based violence and online misconduct that increasingly transcends national borders. Taking into account Bosnia and Herzegovina's status as a candidate country for European Union membership, the article analyses the obligations arising from the harmonisation of domestic criminal law with the EU acquis. Particular attention is paid to the country's complex criminal-law structure, characterised by the existence of multiple parallel jurisdictions, which renders the process of legal approximation both normatively and institutionally challenging. Employing a normative-dogmatic and comparative methodology, the article assesses the relevant provisions of the criminal codes of the Republika Srpska, the Federation of Bosnia and Herzegovina, and the Brčko District of Bosnia and Herzegovina in light of Articles 6, 7 and 8 of the Directive. The findings reveal an uneven level of compliance across the domestic legal framework. While certain jurisdictions – most notably the Republika Srpska and, to a certain extent, the Brčko District – have established relatively comprehensive normative responses to cyberstalking and online incitement to violence or hatred, significant gaps remain in other parts of*

*the system, particularly with regard to cyberharassment. The article concludes that, despite notable legislative developments, including the 2025 amendments to the criminal legislation, further targeted and systematic reforms are required in order to ensure the full and consistent transposition of Directive (EU) 2024/1385 into the criminal-law system of Bosnia and Herzegovina.*

**Keywords:** *Cyberstalking, Cyberharassment, Cyber incitement, Bosnia and Herzegovina, Directive (EU) 2024/1385, Criminal law harmonization, EU integration*